

- Agreements on Protection of Rights and Procedural Agreements] / M.A. Rozhkova. – Moscow : Statut, 2009. – 332 p.
14. Petrukhin I.L. *Teoreticheskie osnovy effektivnogo pravosudiya* [Theoretical Foundations of Effective Justice] / I.L. Petrukhin, G.P. Baturov, T.G. Morschakova. – Moscow : Nauka, 1979. – 392 p.
 15. “On the Concept and Structure of the Model Civil Procedure Code for Member States of the Commonwealth of Independent States” : Resolution of the Inter-Parliamentary Assembly of the Commonwealth of Independent States of June 16, 2003 № 21-6 [Electronic resource]. – Access mode : http://spravka-jurist.com/base/part-jq/tx_esxbqe/page-2.htm.
 16. Streltsova E.G. “On the Concept of Civil Procedure” / E.G. Streltsova // *Rossiyskiy ezhegodnik grazhdanskogo i arbitrazhnogo processa*. – 2008. – № 6. – P. 45-64.
 17. Vikut M.A. “Ensuring Rights of Persons Involved in a Civil Case by Courts, as a Condition of the Efficiency of Justice” [Electronic resource] / M.A. Vikut // *Problemy dostupnosti i effektivnosti pravosudiya v arbitrazhnom i grazhdanskom sudoproizvodstve* : materials of the All-russian scientific practical conference (on January, 31-1 February, 2001). – Moscow, 2001. – P. 132-136. – Access mode : http://www.legist.ru/conf/_Vikut.htm.
 18. Tsihotskiy A.V. *Teoreticheskie problemy effektivnosti pravosudiya po grazhdanskim delam* [Theoretical Problems of Efficiency of Justice in Civil Cases] : monograph / A.V. Tsihotskiy. – Novosibirsk : Nauka ; Siberian enterprise of WOUNDS, 1997. – 392 p.

УДК 347.451

СПІВВІДНОШЕННЯ ДОГОВІРНОГО СТАТУТУ З ІНШИМИ КОЛІЗІЙНИМИ СТАТУТАМИ

Борт О.П., здобувач

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
вул. Фонтанська дорога, 23, м. Одеса, Україна
apbort@ukr.net*

У статті розглянуто одне з найактуальніших питань колізійного регулювання договірних відносин, а саме співвідношення та відмежування договірного статуту від інших правових статутів (особистого, речового, деліктного тощо), які впливають на зміст відносин, пов'язаних із договірним зобов'язанням. Підкреслюється роль у регулюванні договірних відносин імперативних норм, застосування яких розглядається як втручання з-поза договірного статуту.

Ключові слова: договірний статут, зовнішньоекономічний договір, деліктний статут, колізійне регулювання, імперативні норми.

СООТНОШЕНИЕ ДОГОВОРНОГО СТАТУТА С ДРУГИМИ КОЛЛИЗИОННЫМИ СТАТУТАМИ

Борт А.П.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
ул. Фонтанская дорога, 23, г. Одесса, Украина
apbort@ukr.net*

В статье рассмотрен один из наиболее актуальных вопросов коллизионного регулирования договорных отношений, а именно соотношение и отграничение договорного устава от других правовых уставов (личного, вещного, деликтного и других), влияющих на содержание отношений, связанных с договорным обязательством. Подчеркивается роль в регулировании договорных

отношений императивных норм, применение которых рассматривается как вмешательство вне договорного устава.

Ключевые слова: договорной статут, внешнеэкономический договор, деликтный статут, коллизионное регулирование, императивные нормы.

CORRELATION OF CONTRACTUAL STATUTE WITH OTHER CONFLICT STATUTES

Bort A.P.

*National university "Odessa law academy", str.Fontanska Doroha, 23, Odessa, Ukraine
apbort@ukr.net*

Analysis of national legislations shows that the main content of the contract statute generally include the following elements: making of contract, entry into force of the agreement and its individual provisions; validity of the contract; legal nature and interpretation of the contract; rights and obligations of the parties; performance of the contract (including method of execution, conditions and time of execution, claims and legal implications of all this); consequences of failure or improper performance of the contract (including the assessment of damages caused by such failure, methods of compensation and other acts committed in the event of non-performance or improper performance of the contract); grounds for exemption from liability; and the procedure for termination of the contract and obligations arising from it; consequences of nullity or invalidity of the contract (art. 47 of the Law of Ukraine "On International Private Law").

Referred to art. 47 of the Law of Ukraine "On private international law" list is not exhaustive, thus, the scope of rights to be applied to the contract may also include other issues. However, several issues are closely related to the content of contractual obligations, among which: capacity of the parties of foreign trade transactions, representation and power of agent to commit the transaction, the form of foreign trade transactions, real property rights – the subject of the agreement – are excluded from the contract statute and form independent legal statutes.

Specific practical problems determine separate applications of conflict rules, pointing the rule, which is inherent to the contractual obligations and torts. Damage often occurs in circumstances that raise doubts as to whether it is a failure or improper fulfillment of contractual obligations existing between the parties, or rather abuse of universal obligation, generating tort civil liability. The base for the relevant distinction is to be questions whether they have a contractual nature. A negative response would mean that the problem should be treated as non-consensual and therefore should apply different conflict regulation covering non-contractual issues.

Thus, the issue on the use of regulation legis contractus should be resolved due to a strong context of the contract.

Key words: contract statute, foreign trade agreement, tort statute, conflict of regulation, mandatory rules.

Одним із найскладніших питань колізійно-правового регулювання договірних відносин є встановлення сфери та меж дії договірного статуту. Зокрема, центральним є питання співвідношення та відмежування договірного статуту від інших правових статутів (особистого, речового, деликтного тощо), що є запорукою належного встановлення застосовного права та вірного вирішення справи, що постає з договірного зобов'язання.

Дослідженням проблем правового регулювання міжнародних комерційних угод певною мірою займалися та займаються Л.І. Ануфрієва, А.П. Белов, М.М. Богуславський, М.І. Брагінский, Н.Г. Вілкова, О.К. Вишняков, Г.К. Дмитрієва, Н.Ю. Ерпильова, В.П. Звєков, І.С. Зикін, В.О. Канашевський, В.І. Кисіль, В.В. Кудашкін, Т.М. Нешатаєва, В.С. Поздняков, М.Г. Розенберг, О.В. Трояновський, І.В. Цветков, О.Х. Юлдашев та ін.

Метою статті є висвітлення основних питань співвідношення та відмежування сфер дії договірного статуту й інших правових статутів, які визначають зміст правовідносин, що є предметом регулювання міжнародного приватного права.

Аналіз національного законодавства показує, що в основному змісті договірного статуту зазвичай виділяють такі елементи: укладення договору, набуття чинності договору та його окремих положень; дійсність договору; тлумачення юридичної природи та умов договору; права та обов'язки сторін; виконання договору (у тому числі спосіб виконання, умови й час виконання, питання про наявність обов'язку провести перевірку, способи її проведення, строки пред'явлення пов'язаних з нею претензій і про правові наслідки всього цього);

наслідки невиконання або неналежного виконання договору (у тому числі оцінка збитків, заподіяних таким невиконанням, способи їх відшкодування та інші дії, що здійснюються в разі невиконання або неналежного виконання договору); підстави звільнення боржника від відповідальності; порядок і способи припинення договору й зобов'язань, які з нього постають; наслідки нікчемності або недійсності договору (ст.47 Закону України «Про міжнародне приватне право»).

Наведений у ст.47 Закону України «Про міжнародне приватне право» перелік не є вичерпним, тобто до сфери дії права, що підлягає застосуванню до договору, можуть бути віднесені й інші питання [1, с. 95-96]. Проте низка питань, тісно пов'язаних зі змістом договірних зобов'язань (питання право- та дієздатності сторін зовнішньоекономічної угоди, представництва та довіреності на вчинення правочину, форми зовнішньоекономічної угоди, речових прав на майно – предмет угоди), виключається з договірного статуту. Вони становлять самостійні правові статuti [2, с. 505-506].

У міжнародному приватному праві питання форми відокремлені від питань змісту. Формальна чинність правочину зазвичай піддається регулюванню самостійним статутом. Це не означає відсутність зв'язку між *legis formae* та договірним статусом, оскільки у випадку зобов'язальної умови варто завжди мати на увазі принцип єдності договору. Отже, форма договору є важливим договірним питанням, а кращим виразом існуючого зв'язку, на нашу думку, є використання посилання на *legis causae* під час встановлення статуту форми. Зокрема, такої позиції дотримується український законодавець, встановлюючи в ст.31 Закону України «Про міжнародне приватне право» як генеральну прив'язку те, що «форма правочину має відповідати вимогам права, яке застосовується до змісту правочину».

Аналіз вищезазначених положень показує, що формальну чинність правочину завжди може визначити право, що застосовується до змісту правочину. Характерно, однак, що зазвичай достатнім є те, щоб угода була дійсною відповідно до будь-якого іншого закону. Найчастіше це є право місця, де вчинено угоду, або право держави, у якій знаходиться принаймні один із контрагентів, якщо вони не перебувають у межах однієї юрисдикції. Таким чином, відповідне місце визнається прив'язкою, яка спирається на засаду *locus regit formam actus*, що використовується в питанні форми правочину. Про певну перевагу *legis causae* свідчить той факт, що під час визначення наслідків формальної недійсності контракту буде застосовуватися саме договірний статут.

Говорячи про перетинання *legis formae* та *legis contractus*, не можна виключати, що за певних обставин постане й проблема правової кваліфікації, яка спиратиметься на необхідність визначення того, чи це питання має формальний або матеріальний (змістовний) характер. Проведений аналіз має бути виконаний із використанням положень автономної кваліфікації без невиправданої прив'язки до національних конструкцій та кваліфікації. Однак можна сказати, що кваліфікаційні проблеми втрачають важливість, коли (як це вирішено, наприклад, у Римській конвенції про право, що застосовується до договірних зобов'язань, 1980 р.) статутом форми може бути також *lex causae*.

Іншим проблемним питанням відмежування договірного статуту є статут праводієздатності. Згідно з англо-саксонськими правовими традиціями право- та дієздатність фізичних та юридичних осіб належить до важливих питань договору, які піддаються характеристикам *legis contractus*. Однак відповідно до континентального підходу питання повноважень є сферою компетенції особистого (або персонального) статуту. Саме він визначає правоздатність і дієздатність особи до здійснення конкретної договірної діяльності. Такій позиції відповідає й колізійне законодавство України (ст.ст.16-18, ст.25 Закону України «Про міжнародне приватне право»), а також уніфіковані акти.

Зокрема, Римська конвенція 1980 р. (далі – Конвенція) резервує в цій сфері тільки один загальноновизнаний виняток, коли за певних обмежених обставин можливим є посилання контрагента на власну нездатність. Стаття 11 Конвенції передбачає, що під час укладання

договору між особами, які знаходяться в одній і тій же країні, фізична особа, яка є дієздатною за правом цієї країни, може посилатися на свою недієздатність за правом іншої країни, тільки якщо друга сторона договору в момент його укладення знала про його недієздатність або не знала про це внаслідок недбалості. Таким чином санкціоновано принцип, погоджений із більшістю національних колізійних правил, заснованими на французькому казусі в «справі Лізарді» [3, с. 7]. Варто звернути увагу, що це виключення застосовується тільки до фізичних осіб. Питання правоздатності юридичних осіб у цілому залишається поза межами Конвенції, воно повинно вирішуватися за допомогою використання відповідних колізійних правил *legis fori*.

Правда, точне розмежування сфери договірної статуту та статуту здатності може іноді зумовити виникнення проблем. Це стосується й так званої природної недієздатності, яка може виникнути під час укладання контракту в повністю дієздатного контрагента. Причиною такої «нездатності» може бути тимчасовий психічний розлад або інший стан, який виключає свідоме й вільне волевиявлення. Це питання не завжди класифікується як проблема дефектів у виявленні волі, що дозволило б вважати її договірною. Незважаючи на це, проблема, як вбачається, пов'язана переважно із чинністю правочину, а не із загальною дієздатністю контрагента, а отже, з урахуванням автономної кваліфікації це питання слід включити у сферу інтересів *legis contractus*.

Ще одним важливим питанням, що стосуються зобов'язальних відносин, є зміна суб'єктного складу зобов'язань. Звичайно, ця проблема належить до виключно договірних питань [4, с. 130]. Специфічність різних конструкцій, у яких відбувається зміна сторони кредитора або боржника, вимагає окремого їх розгляду в колізійній площині. У конкретизованому суб'єктному правовідношенні виступає додатковий «гравець», присутність якого має вплинути на існуючі відносини за лінією «кредитор – боржник». Очевидно, договірний статут буде мати досить вагоме значення, оскільки зобов'язання, яке ним охоплюється, буде існувати й далі, проте в іншій суб'єктній конфігурації. Однак може бути застосовне певною мірою й інше регулювання.

У Законі України «Про міжнародне приватне право» представлена однозначна позиція стосовно того, що саме зараховується до сфери дії договірної статуту (п.8 ч.1 ст.47). Більш цікаві положення містить Римська конвенція, передбачаючи щодо зміни суб'єктів договірних відносин дві спеціальні статті (ст.ст.12 і 13).

Римська конвенція має справу із цесією (ст.12) і суброгацією, або приєднанням третьої сторони до права уповноважених кредиторів (ст.13). Запроваджуючи спеціальне врегулювання поступки дебіторської заборгованості, конвенційний законодавець визнає специфіку ситуації, що виникає внаслідок подальшої юридичної дії, безпосередньо пов'язаної з уже існуючим договірним зобов'язанням. Стаття 12 визначає, що до угоди про поступку слід самостійно встановлювати застосовне право, спираючись на положення Конвенції. Також у ній подано поділ сфери інтересів статуту предметної угоди та статуту переданої дебіторської заборгованості. До першого належать обов'язки та взаємини між цедентом і цесіонарем, а до другого – такі питання, як можливість передачі боргу, відносини між покупцем і боржником, умови дійсності цесії щодо боржника, а також проблема звільнення боржника від відповідальності (ч.2 ст.12).

У свою чергу ст.13 передбачає щодо суброгації можливу заміну існуючих договірних відносин третьої сторони, яка задовольняє кредитора, вирішує право, що застосовується до обов'язку третьої особи зробити сплату. Існуючі договірні відносини не можуть бути змінені. Суброгація призведе лише до того, що в угоді, яка, як і раніше, підпорядковується властивому їй статуту, зазначена третя особа виступає як новий кредитор.

Цікаво, що в Конвенції, а також Регламенті «Рим II», що прийшов на її зміну, немає згадки про зміну сторони зобов'язання з боку боржника. Це пояснюється тим, що це питання є занадто новим і суперечливим, щоб запропонувати рішення, що задовольняє всіх. У

результаті придбання боргу, яке є найбільш важливою конструкцією, як і раніше, залишається поза єдиним уніфікованим колізійним регулюванням. Пошук властивого права, що визначає умови прийнятності та умови заміни боржника та характеризує ускладнені відносини між конкретними суб'єктами, які беруть участь у цілій конструкції, має бути зроблено з використанням *legis fori*. Це питання, безумовно, має бути розглянуто в окремому дослідженні.

Найбільш очевидною точкою дотику зобов'язального та речового статутів є випадок, коли змістом зобов'язання боржника є передача права власності. Слід враховувати кілька різних сценаріїв, які ілюструють складність предметної проблематики.

Під час розгляду сфери зобов'язального статуту договору можна відмітити, що передача права власності є виконанням первинного (речового) зобов'язання, що в підсумку призводить до його припинення. Щодо цього відомі англійські автори Дж. Чешир і П. Норт зазначають: «Договірні права та обов'язки регулюються правом, властивим акту передачі майна <...> Однак рішення є не настільки очевидним, коли справа стосується не суто договірних прав, а прагнення встановити речово-правовий статус самої речі. Якщо в цьому випадку закон місцезнаходження речі й право, властиве договору, не збігаються, то яке з них підлягає застосуванню?» [5]. Тому передача права власності може бути оцінена з точки зору договірного статуту, який має регулювати способи припинення зобов'язання. Проте це міркування не є правильним. Немає ніяких сумнівів, що функція передачі прав власності регулюється властивим для нього правом, яким є речовий статут. *Lex contractus* залишається компетентним тільки щодо договірного зобов'язання.

Специфічні практичні проблеми зумовлюють поділ сфер застосування колізійних норм, що вказують на право, яке властиве для договірних зобов'язань і деліктів. Шкода часто виникає в обставинах, які викликають сумніви щодо того, чи мова йде про невиконання або неналежне виконання договірних зобов'язань, що існують між сторонами, або скоріше про порушення універсального обов'язку, що зумовлює виникнення деліктну цивільну відповідальності. Тут доречно розглянути три типи питань:

- 1) питання про саму кваліфікацію, що має бути зроблена на колізійному рівні з метою відшукування та застосування відповідної розмежувальної норми;
- 2) проблема можливої несумісності колізійної кваліфікації з підходом *legis causae*, коли, наприклад, шкода в подальшому класифікуються як договірна, а вже у світлі матеріального регулювання *legis contractus* виявляється проблемою виключно деліктного характеру;
- 3) проблема про збіг норм як на колізійному, так і на матеріальному рівні, що накладається на обидва питання. Ідеться про ті випадки, коли цей фактичний стан можна розглядати як порушення зобов'язань та як цивільне правопорушення (делікт).

Справедливо вказується, що базою для проведення відповідного розмежування повинно бути питання щодо того, чи має цей фактичний стан договірний характер. Негативна відповідь буде означати, що ця проблема повинна розглядатися як позадоговірна, а отже, буде застосовуватися інше колізійне регулювання, що охоплює позадоговірні питання.

Про використання регулювання *legis contractus* має вирішувати сильний контекст контракту, який не виключає появи факту, що сторони не мають на цей момент діючого контракту.

Однак розглянемо ще одну групу випадків, коли конкурують договірна й деліктна класифікації. Мова йде про *culpa in contrahendo* – відповідальність на основі вини під час укладення договору, що стосується переговорного етапу договірних відносин. Тут проводяться різні конкретні випадки заподіяння шкоди: від спеціальних збитків, понесених під час здійснення покупок у магазині, унаслідок проблеми припинення переговорів або розкриття конфіденційної інформації, отриманої в ході підготовчих переговорів, до питання збитків, заподіяних третіми особами, що беруть участь у переговорах.

У кожній правовій системі ці питання вирішуються по-різному. Можна сказати, однак, що в більшості країн відповідальність із наведених вище титулів буде мати деліктний характер. Як класифікувати конкретне питання на колізійному рівні? Враховуючи відсутність будь-яких договірних відносин між цими суб'єктами, здається, що будь-яка подія, яке може призвести до юридичної відповідальності на переддоговірному етапі, повинна бути предметом деліктної колізійної норми. Цей підхід може бути прийнято як загальне правило. Таке положення знаходить відображення й у європейському регламенті «Рим I», у якому зі сфери колізійного регулювання договірних зобов'язань прямо виключаються зобов'язання, що виникають у переддоговірному контексті.

Заздалегідь слід зазначити, що серед різних можливих ситуацій яскраво виділяється один виняток, який стосується відповідальності, пов'язаної із закулісним проведенням переговорів. Тут договірний контекст настільки важливий, що доцільно звернутися до колізійної норми, яка вказує на право, що застосовується до договору, уникаючи таким чином певних негативних наслідків, пов'язаних із застосуванням деліктного статуту. Насамперед не дійде до підпорядкування претензій кожної зі сторін окремим системам, що було б у випадку використання стандартних прив'язок для деліктних відносин.

У багатьох випадках (особливо під час завдання шкоди особі) може статися, що відповідальність боржника виникає й обґрунтовується однаково як у договірному, так і деліктному режимі [6, с. 13]. Очевидно, що постраждалому належить тільки одне відшкодування, проте виникає проблема конкретних заходів, якими може скористатися кредитор, а також конкретні умови відповідальності, і вони можуть розумітися по-різному в різних режимах. Якому з них надати перевагу? Проблему збігу буде вирішено по-різному в національних правопорядках, хоча й домінує думка, яка надає постраждалому можливість вибору. У міжнародному приватному праві ця проблема набуває додаткове забарвлення, тому що тут збіг, який є відображенням матеріального регулювання, відбувається на стадії пошуку відповідної колізійної норми. Тому можливою є ситуація рівності кваліфікації відносин як із порушення договірного зв'язку, так і деліктного правопорушенням. Потенційно це призводить до диспозиції суду до двох різних колізійних регулювань, які найчастіше будуть використовувати різні прив'язки, призводячи тим самим до виникнення властивості різних матеріальних правопорядків. Яке із цих регулювань має застосувати суд, що вирішує справу? Відомий французький колізіоніст Р. Лагард зазначає: «У цьому випадку французький суддя має право винести на колізійний рівень загальний принцип французького матеріального права, згідно з яким пріоритет мають договірні регулювання». Тобто, на думку вченого, варто обов'язково звернутися до колізійних норм договірного права та скористатися договірним статутом. Проте автор допускає, що вже на матеріальному рівні правом, указаним як *lex contractus*, буде визначено можливість злиття матеріально-правових норм [7, с. 34].

Однак наведена точка зору не отримала загального визнання. Варто пам'ятати, що принцип *non-cumul* французького цивільного права нечасто визнається в інших системах. Тому автоматичне перенесення його на колізійно-правове підґрунтя здається занадто довільним.

Отже, яку позицію зайняти? Існує багато думок стосовно того, що у випадку збігу колізійних правових норм треба надати можливість вибору самому постраждалому. Немає причин для виключення заздалегідь одного зі статутів, коли обидва придатні для використання. Цілком природно, щоб сам заінтересований міг оцінити й вирішити, яким колізійним регулюванням він хоче скористатися з метою повного відшкодування можливих пошкоджень. У разі відсутності вибору правову оцінку повинен зробити суд і використати ту колізійну вказівку, яка виявиться більш сприятливою для постраждалого. Такий підхід дозволяє на основі міжнародного приватного права врахувати основну компенсаційну функцію, яка регулюється всіма правилами, що стосуються цивільно-правової відповідальності. Крім того, запропоноване рішення не вимагає конкретної правової основи, оскільки воно не вводить заборону застосування конкретного колізійного регулювання. Воно має також бути прийняте в тих державах, які у своєму матеріальному праві охороняють принцип *non-cumul*. Воно буде

дотримуватися в разі вказівки цієї системи як властивої, проте не повинно враховуватися на колізійному рівні, де дуже важливо, щоб у світлі автономної кваліфікації цей склад фактів постав як цивільне правопорушення й порушення договірної зобов'язання. У результаті здійснюваного вибору суд буде спиратися лише на одну з колізійних прив'язок.

Особливо делікатним є зіткнення договірної статуту з правом суду, який вирішує справу (*legis fori*). Причому є підстави побоюватися, що суд із задоволенням використає будь-який привід, щоб замість застосування іноземного права застосувати національні правила, які йому *ex officio* найкраще відомі.

Конкуренція договірної статуту й *legis fori* проявляється різноманітними способами. Насамперед це загальноправові інститути колізійного регулювання: конкуренція правової кваліфікації відповідно до договірної статуту (*legis causae*) і за законом суду (*legis fori*); обмеження застосування договірної статуту, а також матеріально-правової кваліфікації положеннями закону суду (*legis fori*) у результаті використання застереження про публічний порядок (*ordre public*); конкуренції договірної статуту й *legis fori* в питаннях презумпції й тягаря доказування тощо.

Водночас треба зазначити, що правопорядки переважної більшості держав визнають обмеженість застосування до договірних зобов'язання такого колізійного інституту, як зворотне відсилання (*renvoi*), що є одним із механізмів, який із готовністю використовується судами для звернення («повернення») до свого власного права з метою застосування матеріального регулювання *legis fori*.

Що стосується імперативних норм правопорядку держави суду, то часто вони мають велике значення в зобов'язальних відносинах, незважаючи на те, що *lex fori* зазвичай не є правом згідно із загальним правилом застосовуваням до договору. Правові наслідки не можуть бути визнані за всіма імперативними нормами держави суду, а тільки за тими, які вимагають їх дотримання незалежно від права, що застосовується до договору. Вирішальними тут є позиція самої правової системи *legis fori* й передбачені в ній випадки втручання в договірній статут. Водночас не слід очікувати, щоб суд не взяв до уваги правила закону форуму, які вимагають свого застосування, оскільки це становить конституційний обов'язок суду – застосовувати національне законодавство.

Наприклад, ч.1 ст.14 Закону України «Про міжнародне приватне право» у зв'язку із цим наказує суду, що розглядає справу за участю іноземного елемента, керуватися таким положенням: «Правила цього Закону не обмежують дії імперативних норм права України, що регулюють відповідні відносини, незалежно від права, яке підлягає застосуванню». Інакше кажучи, імперативні норми правопорядку держави щодо місця судового розгляду отримують обов'язковий захист (обов'язкові до застосування в ході судового розгляду й під час винесення рішення) незалежно від права, яке підлягає застосуванню, обмежуючи тим самим сферу дії договірної статуту відносини. У літературі у зв'язку із цим справедливо відзначається, що використання таких стандартів є яскравим проявом одностороннього підходу, який призводить до зміни властивостей договірної статуту, встановленого на підставі об'єктивних прив'язок [4, с. 323].

Отже, наведений правовий аналіз дає змогу зробити висновок, що в питанні правового регулювання договірних відносин ключовим є інститут договірної статуту. Однак на зміст (а в деяких випадках навіть дійсність) договірної зобов'язання впливають також інші правові статуту, правильне встановлення сфер застосування яких зумовлює стабільність та визначеність режиму договірних відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Розенберг М.Г. Международная купля-продажа товаров. Комментарий к правовому регулированию и практике разрешения споров / М.Г. Розенберг. – 4-е изд., испр. и доп. – М. : Статут, 2010. – 462 с.

2. Курс международного частного права / А.Б. Альтшулер, В.П. Звеков, Л.А. Лунц, А.Л. Маковский и др. – М. : Спарк, 2002. – 1007 с.
3. Ануфриева Л.П. Международное частное право : в 2 т. – Т. 2 : Особенная часть / Л.П. Ануфриева. – М. : БЕК, 2000. – 656 с.
4. Канашевский В.А. Внешнеэкономические сделки. Правовое регулирование / В.А. Канашевский. – М. : Международные отношения, 2005. – 300 с.
5. Норт П. Международное частное право / П. Норт, Д. Чешир ; пер. с англ. С.Н. Андрианова ; под ред. и со вступ. ст. М.М. Богуславского. – М. : Прогресс, 1982. – 496 с.
6. Мануїлова К.В. Міжнародна уніфікація норм про відповідальність за шкоду, заподіяну під час повітряного перевезення / К.В. Мануїлова // Митна справа. – 2014. – № 6. – С. 12-18.
7. Lagarde P. Le principe de proximate dans le droit international prive contemporain / P. Lagarde // RCADI. – 1986. – № 1(196). – P. 9-238.
8. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23 червня 2005 р. № 2709-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>.
9. Конвенция о праве, применимом к договорным обязательствам от 1980 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uristinfo.net/dogovornoe-pravo/99-dogovornoe-pravo-v-mezhhdunarodnom-oborote/.html>.

REFERENCES

1. Rosenberg M.G. *Mezhdunarodnaya kuplya-prodazha tovarov. Kommentariy k pravovomu regulirovaniyu i praktike razresheniya sporov* [International Purchase and Sale of Goods. Commentary on Legal Regulation and Practice of Dispute Resolution] / M.G. Rosenberg. – 4th edition processed and complemented. – Moscow : Statut, 2010. – 462 p.
2. *Kurs mezhdunarodnogo chastnogo prava* [Course of Private International Law] / A.B. Altshuler, V.P. Zvekov, L.A. Lunts, A.L. Makovskiy et al. – Moscow : Spark, 2002. – 1007 p.
3. Anufrieva L.P. *Mezhdunarodnoe chastnoe pravo* [Private International Law] : in 2 vol. / L.P. Anufrieva. – Moscow : BEK, 2000. – Vol. 2 : Special part. – 2000. – 656 p.
4. Kanashevskiy V.A. *Vneshneekonomicheskie sdelki. Pravovoe regulirovanie* [Foreign Trade Transactions. Legal Regulation] / V.A. Kanashevskiy. – Moscow : Mezhdunarodnye otnosheniya, 2005. – 300 p.
5. North P. *Private International Law* / P. North, D. Cheshire. – Moscow : Progress, 1982. – 496 p.
6. Manuilova K.V. “International Standardization of Rules on Liability for Damage Caused During Air Transportation” / K.V. Manuilova // *Mitna sprava*. – 2014. – № 6. – P. 12-18.
7. Lagarde P. “Le principe de proximate dans le droit international prive contemporain” / P. Lagarde // RCADI. – 1986. – № 1 (196). – P. 9-238.
8. “On Private International Law” : Law of Ukraine of 23.06.2005. № 2709-IV [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>.
9. “Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations of 1980” [Electronic resource]. – Access mode : <http://uristinfo.net/dogovornoe-pravo/99-dogovornoe-pravo-v-mezhhdunarodnom-oborote/2509-konventsija-o-prave-primenimom-k-dogovornym-objazatelstvam.html>.